

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conferenceปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรใน
ตำบลหนองสูงใต้ อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหารFactors Relating to Farmers' Participation in the Formulation of the Agricultural Development
Planning in Nong Sung Tai Sub-district, Nong Sung District, Mukdahan Provinceดาวฤดี มีชัย (Daoruedee Meechai)¹ สินี นุช คุรุเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khurutmuang Sanserm)²บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพส่วนบุคคล สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) ความรู้ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร 3) การมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา การเกษตรของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครุเรือนเกษตรกรที่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอ หนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ในปีการผลิต 2561/2562 จำนวน 1,026 ครุเรือน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณ ของทาร์โร ยามาเน่ ที่ค่าความคาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง 166 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับสลากตามรายชื่อ เกษตรกรตามสัดส่วนที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกร ร้อยละ 51.8 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.36 ปี ร้อยละ 35.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 80.1 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม 2) เกษตรกร ร้อยละ 79.5 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับมากที่สุด โดยตอบถูกมากที่สุด ประเด็น แผนงาน/โครงการ ต้องสามารถแก้ไขปัญหาของพื้นที่ได้ ขณะเดียวกันตอบผิดมากที่สุด ประเด็นความสำเร็จของแผนพัฒนา การเกษตรคือการใช้งบประมาณให้มากที่สุด และเห็นด้วยกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นด้วย มากที่สุด ในประเด็นควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร 3) เกษตรกรมีส่วนร่วม การในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร คือ ตำแหน่งทางสังคมในปัจจุบัน และความรู้เกี่ยวกับ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และระดับการศึกษา ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 4) เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับน้อย โดยประเด็นที่มีปัญหามากที่สุด คือการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยเกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา การเกษตรในระดับมาก โดยประเด็นที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

คำสำคัญ การมีส่วนร่วม แผนพัฒนาการเกษตร เกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช daoruedee6686@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sineenuch.san@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) personal, social and economic conditions of farmers 2) knowledge and opinion regarding the formulation of the agricultural development plan of farmers 3) the participation and factors relating to farmers' participation in the formulation of the agricultural development plan of farmers 4) problems and suggestions about the participation in the formulation of the agricultural development plan of farmers. The population of this research was 1,026 households who had registered as farmers with Nong Sung district, Mukdahan province in the production year of 2018/2019. The sample size of 166 households was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.07 and simple random sampling method by using lotto from farmers' name list as per specified proportion. Data was collected through conduction interview and was analyzed by using statistics such as frequency distribution, percentage, minimum value, maximum value, arithmetic mean, standard deviation, ranking, and multiple regression analysis. The results of this research revealed that 1) 51.8% of farmers were male with the average age of 53.36 years and 35.5% of them completed primary school education. 80.1% of farmers had no social position. 2) 79.5% of farmers had knowledge about the creation of agricultural development plan at the highest level. They gave the most correct answers in the aspect of planning/project aspect that must be able to solve the issue about the area. At the same time, the most incorrect answers were giving in the aspect of the success of agricultural development plan was the usage of funding. The farmers agreed with the formulation of the agricultural development plan the most regarding the fact that the officer should have expertise and leadership in the formulation of agricultural development plan. 3) Farmers participated in the creation of agricultural development plan at the moderate level. The highest participation level was in the receiving of benefits while factors relating to the participation in the formulation of agricultural development plan were the current social position, knowledge about the formulation of the agricultural development plan at statistically significant level of 0.01, and the level of education at the statistically significant level of 0.05. 4) Farmers encountered with the problem about the participation in the formulation of agricultural development plan at the low. The most problematic issue was the issue of the participation in the evaluation. Farmers agreed with suggestions regarding the participation in the formulation of the agricultural development plan at the high level and the most agreeable topic was on the suggestions regarding the benefit receiving from participation.

Keywords: Participation, Agricultural development plan, Farmer, Mukdahan Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

บทนำ

ภาคการเกษตรของไทยเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ เป็นรากฐานของการสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศและของโลก ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในภาคการผลิตทางการเกษตร การพัฒนาภาคเกษตรในอนาคตต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงจากความผันผวนของเศรษฐกิจโลกที่จะส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตรของประเทศรวมถึงกฎกติกาการค้าใหม่ของโลก การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ของโลก ปัญหาภายในประเทศบางประการที่เป็นข้อจำกัดสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรของประเทศ แนวโน้มการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมถึงการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองและการพัฒนาในระดับภูมิภาคต่างๆ จำเป็นต้องมีการเตรียมการเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2559) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรจึงมีความสำคัญในระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรต้องมีวัตถุประสงค์ เป้าหมายและมาตรการ วิธีการดำเนินการที่ชัดเจนสอดคล้องกับสถานการณ์การเกษตรและเศรษฐกิจของประเทศ ประกอบมติคณะรัฐมนตรีให้มีการขับเคลื่อนแผนชุมชนในระดับหมู่บ้าน ซึ่งแผนด้านการเกษตรก็เป็นส่วนหนึ่งของแผนชุมชนและแผนพัฒนาในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด (นรินทร์ แซพิมาย, 2559)

แผนพัฒนาการเกษตร เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ และจากการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรในตำบลหนองสูง อำเภอหนองสูงได้ จังหวัดมุกดาหาร เมื่อปี พ.ศ.2562 เป็นการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ภาครัฐร่วมกับผู้นำชุมชน พบว่ายังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ที่จะเข้ามารวบรวบวิเคราะห์ สังเคราะห์บนพื้นฐานข้อมูล หรือปัญหาและความต้องการของชุมชน อาจส่งผลให้แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ได้มาไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของแผนพัฒนาการเกษตร โดยกระบวนการและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ ประการแรก การร่วมในการวางแผน คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินการ ติดตามประเมินผลและตัดสินใจ ประการที่สอง การร่วมในการดำเนินกิจกรรม ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการประสานความร่วมมือ ประการที่สาม การร่วมในการใช้ประโยชน์ คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ การได้รับประโยชน์ คือ การแจกจ่ายผลประโยชน์ที่ได้ จากการพัฒนาอย่างยุติธรรม และประการสุดท้าย การร่วมในการประเมินผลเพื่อประชาชนในชุมชนจะได้ทราบ ถึงปัญหาอุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป Cohen Uphoff, and Goldsmith (1979) (อ้างถึงในประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา, 2544) และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560)

การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร นับเป็นปัญหาสำคัญในการวางแผนพัฒนาการเกษตร เนื่องจากแผนพัฒนาการเกษตรเป็นพื้นฐานสำคัญในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรในตำบลหนองสูงได้ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนของตนเองต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรใน ตำบลหนองสูงได้ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร โดยผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมา กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

สภาพส่วนบุคคล

1. เพศ
2. อายุ
3. สถานภาพ
4. ระดับการศึกษา
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
6. การประกอบอาชีพ
7. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร
8. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร

สภาพสังคม

1. ระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่น
2. ตำแหน่งทางสังคมในปัจจุบัน
3. ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
4. การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่
5. ช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

สภาพเศรษฐกิจ

1. รายได้ภาคการเกษตร
2. รายได้นอกการเกษตร

ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

1. ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

ตัวแปรตาม

การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร ตำบลหนองสูงได้ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

สมมติฐานการศึกษา

ปัจจัยทางสภาพส่วนบุคคล สังคมและสภาพเศรษฐกิจได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การประกอบอาชีพของครัวเรือน จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร ประสบการณ์ในการทำการเกษตร ตำแหน่งทางสังคม ในปัจจุบัน รายได้ภาคการเกษตร รายได้นอกภาคการเกษตร ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ ช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีอย่างน้อย 1 ปัจจัย ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรใน ตำบลหนองสูงใต้ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ครัวเรือนเกษตรกรที่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับสำนักงานเกษตรอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ในปีการผลิต 2561/2562 จำนวน 1,026 ครัวเรือน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ ที่ค่าความคาดเคลื่อน 0.07 ได้กลุ่มตัวอย่าง 166 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีการจับสลากตามรายชื่อเกษตรกรตามสัดส่วนที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ที่ประกอบด้วยลักษณะคำถามให้เลือกตอบ และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลสภาพส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร 3) การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร แบบสัมภาษณ์ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.842 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ การดำเนินการวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูลทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยใช้ค่าคะแนนน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้ 1.00-1.80 = น้อยที่สุด 1.81-2.60 = น้อย 2.61-3.40 = ปานกลาง 3.41-4.20 = มาก และ 4.21-5.00 = มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 51.8 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 53.36 ปี สมรสแล้ว ร้อยละ 35.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.96 คน ร้อยละ 74.1 ประกอบอาชีพทำนา มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 12.18 ไร่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนี้ เฉลี่ย 49.64 ปี ร้อยละ 80.1 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม มีรายได้จากภาคการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 50,006.02 บาท รายได้นอกภาคการเกษตรในรอบปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 39,390.39 บาท ประสบการณ์ในการทำการเกษตร เฉลี่ย 26.45 ปี ร้อยละ 42.8 ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ระดับตำบล 1 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 32.6 ติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยเจ้าหน้าที่ออกไปพบที่บ้านหรือชุมชน และร้อยละ 51.1 รับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรผ่านทางหอกระจายข่าว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

2. ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 79.5 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 35.2 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับปานกลาง และร้อยละ 19.3 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับมาก ตามลำดับ โดยเกษตรกรร้อยละ 100.0 ตอบถูกใน 2 ประเด็น ได้แก่ แผนงาน/โครงการ ต้องสามารถแก้ไขปัญหาของพื้นที่ได้ และแผนพัฒนาการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีการวิเคราะห์ปัญหา มีความเป็นเหตุเป็นผล และแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ ขณะเดียวกันตอบผิดมากที่สุด 2 ประเด็น คือ ความสำเร็จของแผนพัฒนาการเกษตรคือการใช้งบประมาณให้มากที่สุด และการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐเท่านั้น โดยมีเกษตรกรตอบถูกต้องเพียงร้อยละ 68.1 และ 68.7 ตามลำดับ

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) โดยเห็นด้วยมากที่สุด 5 ประเด็น ได้แก่ ควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 4.58) รองลงมา แผนพัฒนาการเกษตรช่วยแก้ปัญหาด้านการเกษตรในพื้นที่ได้ (ค่าเฉลี่ย = 4.54) ควรวิเคราะห์ชุมชนให้ครบทุกด้าน (ค่าเฉลี่ย = 4.52) ควรจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้านการเกษตรตามความจำเป็นเร่งด่วน (ค่าเฉลี่ย = 4.49) ข้อมูลที่ใช้ในการจัดทำแผนควรเป็นข้อมูลที่ปัจจุบัน เท่ากันกับ โครงการ/กิจกรรม ที่มีประสิทธิภาพ ต้องสามารถแก้ปัญหาในพื้นที่ได้ (ค่าเฉลี่ย = 4.48) ตามลำดับ และเห็นด้วยระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ แผนพัฒนาการเกษตรต้องใช้งบประมาณในการจัดทำจำนวนมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.26)

3. การมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

3.1 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.99) โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในแต่ละด้านดังนี้

1) *ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ* โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.25) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด คือ เข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอประเด็นปัญหาและความต้องการของพื้นที่ รองลงมา มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ในขณะที่ประเด็นที่มีผลการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนงาน/โครงการ ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

2) *การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ* พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.70) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการมากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ตามแผนงาน/โครงการที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาการเกษตร รองลงมา มีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ในขณะที่ประเด็นที่มีผลการมีส่วนร่วมในการดำเนินการน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานในการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการเกษตร

3) *การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์* พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.40) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุดคือ ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ รองลงมาได้ร่วมจัดทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ ด้านการพัฒนาทางการเกษตร ในขณะที่ประเด็นที่มีผลการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์น้อยที่สุดคือ ได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.63) เกษตรกรมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการตรวจติดตามการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม รองลงมา มีส่วนร่วมเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรม ในขณะที่ประเด็นที่มีผลการมีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อยที่สุดคือ มีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม

ตารางที่ 1 สรุปภาพรวมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

n=166

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.25	0.998	ปานกลาง	2
การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	2.70	0.976	ปานกลาง	3
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.40	0.802	ปานกลาง	1
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.63	0.926	ปานกลาง	4
รวมเฉลี่ย	2.99	0.812	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 สรุปภาพรวมการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.99) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในระดับปานกลางทุกด้าน ตามลำดับ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.40) รองลงมา การมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 3.25) การมีส่วนร่วมการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.70) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = 2.63)

3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร พบว่า ได้ค่า $F = 4.655$ Sig. of $F = 0.000$ หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรในรูปเชิงเส้น เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของการยอมรับเชิงพหุ (Multiple Coefficient of Determination ; R^2) ปรากฏว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.349 แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งหมด สามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้ ร้อยละ 34.9 โดยมี 2 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร คือ ตำแหน่งทางสังคมในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร และความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมี 1 ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร คือ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2 ซึ่งตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์เขียนสมการถดถอยพหุ ได้ดังนี้

$$Y = 0.791 - 0.355X_4 - 0.752X_9 + 0.109X_{16}$$

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการของเกษตรกร

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (b)	t	Sig.
ค่าคงที่	0.791	0.766	0.445
1. เพศ (X ₁)	-0.121	-1.006	0.316
2. อายุ (X ₂)	0.010	0.937	0.350
3. สถานภาพ (X ₃)	-0.082	-0.454	0.651
4. ระดับการศึกษา (X ₄)	-0.355	-2.506	0.013*
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X ₅)	-0.052	-0.177	0.241
6. การประกอบอาชีพ (X ₆)	0.236	0.503	0.616
7. จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร (X ₇)	0.019	1.464	0.145
8. ระยะเวลาที่อาศัยในท้องถิ่น (X ₈)	0.002	.328	0.743
9. ตำแหน่งทางสังคมในปัจจุบัน (X ₉)	-0.752	-4.600	0.000**
10. รายได้ภาคการเกษตร (X ₁₀)	-3.939E-006	-1.498	0.136
11. รายได้นอกการเกษตร (X ₁₁)	-3.775E-007	-0.245	0.807
12. ประสบการณ์ในการทำการเกษตร (X ₁₂)	-0.003	-0.380	0.705
13. ความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร	0.048	1.144	0.254
14. การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ (X ₁₄)	-0.029	-0.141	0.888
15. ช่องทางการรับข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร (X ₁₅)	-0.102	-0.357	0.721
16. ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร (X ₁₆)	0.109	3.481	0.001**
ค่าคงที่	0.791	0.766	0.445
17. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร (X ₁₇)	0.120	0.865	0.389
R ² = 0.349 SEE = 0.691 F = 4.672 Sig. of F = 0.000			

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.15) โดยเกษตรกรมีปัญหาในแต่ละด้านดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

1) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.06) เกษตรกรมีปัญหากับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด คือไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจในกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ รองลงมา ไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจในการวางแผนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจกำหนดแผนงาน/โครงการ ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ในขณะที่ประเด็นที่มีปัญหากับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุด คือ ไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอประเด็นปัญหาและความต้องการของพื้นที่

2) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.12) เกษตรกรมีปัญหากับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการมากที่สุด เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานในการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการเกษตร รองลงมา เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง/หน่วยงานสนับสนุน ในขณะที่ประเด็นที่มีปัญหากับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการน้อยที่สุด คือ ไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมเป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมเป็นคณะทำงานปฏิบัติตามแผนพัฒนาการเกษตร

3) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.09) เกษตรกรมีปัญหากับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด คือ เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการนำแผนพัฒนาการเกษตรไปสู่การปฏิบัติ รองลงมา เกษตรกรไม่ได้ร่วมจัดทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ ด้านการพัฒนาทางการเกษตร ในขณะที่ประเด็นที่มีปัญหากับการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์น้อยที่สุด คือ เกษตรกรไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ

4) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.31) เกษตรกรมีปัญหากับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากที่สุด คือ เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม และ เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหากจากการติดตามและประเมินผล รองลงมา เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการตรวจติดตามการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม และ เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม ในขณะที่ประเด็นที่มีปัญหากับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากที่สุด คือ ไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรเป็นกรรมการในการติดตามและประเมินผลโครงการ/กิจกรรม

ตารางที่ 3 สรุปภาพรวมปัญหากับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

n=166

ปัญหา	ระดับปัญหา			
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
ปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.06	0.728	น้อย	4
ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	2.12	0.735	น้อย	2
ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.09	0.674	น้อย	3
ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.31	0.845	น้อย	1
รวมเฉลี่ย	2.15	0.607	น้อย	

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

จากตารางที่ 3 สรุปภาพรวมปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.15) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ตามลำดับ ดังนี้ ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.31) รองลงมา ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.12) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.09) และปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย = 2.06)

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.12) โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในแต่ละด้านดังนี้

1) **ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.19) เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากที่สุด คือ ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจกำหนดแผนงาน/โครงการ ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และ ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร รองลงมา ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอประเด็นปัญหาและความต้องการของพื้นที่ และควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหในพื้นที่ ในขณะที่ประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุด คือ ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจในการวางแผนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

2) **ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.95) เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการมากที่สุด คือ ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมเป็นคณะกรรมการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการเกษตร รองลงมา ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมเป็นกรรมการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ในขณะที่ประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการน้อยที่สุด คือ เกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานในการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการเกษตร

3) **ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์** โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.31) เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด คือ เกษตรกรควรได้ร่วมจัดทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ ด้านการพัฒนาทางการเกษตร และ เกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการนำแผนพัฒนาการเกษตรไปสู่การปฏิบัติ รองลงมา เกษตรกรควรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตตามแผนงาน/โครงการ ในขณะที่ประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์น้อยที่สุด คือ เกษตรกรควรได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน

4) **ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการประเมินผล** พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.02) เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมากที่สุด คือ เกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการตรวจติดตามการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม รองลงมา เกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม ในขณะที่ประเด็นที่เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลน้อยที่สุด คือ เกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหากจากการติดตามและประเมินผล

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ตารางที่ 4 สรุปภาพรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

n=166

ข้อเสนอแนะ	ระดับความคิดเห็น			
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	อันดับ
ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.19	0.635	มาก	2
ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	3.95	0.651	มาก	4
ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.31	0.594	มากที่สุด	1
ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.02	0.666	มาก	3
รวมเฉลี่ย	4.12	0.508	มาก	

ตามตารางที่ 4 สรุปภาพรวมความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.12) เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.31) รองลงมา ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.19) ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.02) และข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (ค่าเฉลี่ย = 3.95) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรใน ตำบลหนองสูงได้ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร” มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. สภาพส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1.1 เพศ พบว่า เกษตรกรร้อยละ 51.8 เป็นเพศชาย โดยแตกต่างจาก โสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.48) ศึกษาพบว่า เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.47 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเกษตรกรที่มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับทางสำนักงานเกษตรอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร และมาร่วมให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย

1.2 อายุ พบว่า เกษตรกรอายุเฉลี่ย 53.36 ปี โดยแตกต่างจากเกษตรฉัตร รัตนศรี (2544, น.40) ศึกษาพบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 46.45 ปี ซึ่งมีอายุก่อนข้างสูง ดังนั้น การส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ต้องคำนึงถึงหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วย

1.3 ระดับการศึกษา พบว่า ร้อยละ 35.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา โดยแตกต่างจากสุพรรณ ปัญสวัสดิ์ (2547, น.33) ศึกษาพบว่า เกษตรกรจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 31.7 ดังนั้น การส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร จะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของกระบวนการต่างๆ ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

1.4 ตำแหน่งทางสังคมในปัจจุบัน พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 80.1 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม แตกต่างจากสุพรรณ ปัญสวัสดิ์ (2547, น.40) ศึกษาพบว่า เกษตรกรมีตำแหน่งเป็นนักการเมืองท้องถิ่น (อบต.,เทศบาล ฯลฯ) ร้อยละ 32.7 ดังนั้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

การส่งเสริมให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ควรสร้างการรับรู้ถึงความสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร บทบาทหน้าที่ที่เกษตรกรควรทำ

2. ความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 79.5 มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับมากที่สุด ใกล้เคียงกับเกษตรกร รัตนศรี (2544, น.46) ศึกษาพบว่า เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 59.2 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2563 กรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ด้วยการกำหนดให้สำนักงานเกษตรจังหวัดมุกดาหาร และสำนักงานเกษตรอำเภอต่างๆ ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ จึงส่งผลให้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล (เกษตรตำบล) เข้าพบเกษตรกรในพื้นที่ พร้อมทั้งสร้างการรับรู้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และ กระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้กับเกษตรกรในพื้นที่

2.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร เกษตรกรเห็นด้วยกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นด้วยมากที่สุด ในประเด็น ควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรไม่มีความมั่นใจว่าจะจัดทำแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพถูกต้องตามกระบวนการ

3. การมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

3.1 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า เกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อยที่สุด ในประเด็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแผนงาน/โครงการ ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยแตกต่างจาก โสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.62) พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง โดยมองว่ากระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และคิดว่าอำนาจการตัดสินใจไม่ใช่ของตน

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า เกษตรกร มีส่วนร่วมในการดำเนินการในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการดำเนินการน้อยที่สุด ในประเด็น คือ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานในการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ อนุชิต โมพันดุง (2560, น.89) พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรมีความคิดว่าไม่มีความจำเป็นต้องสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน เพราะเป็นหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่ต้องให้การสนับสนุน

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกร มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ น้อยที่สุดในประเด็น ได้รับการพัฒนาศักยภาพของตนเองจากการร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน ซึ่งสอดคล้องกับโสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.62) ศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า หน่วยงานต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร มีโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพให้กับเกษตรกร แต่มีการกำหนดเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ อาจจะทำให้เกษตรกรไม่สามารถมีส่วนร่วมได้ทั้งหมด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล จากการศึกษา พบว่า เกษตรกร มีส่วนร่วมในการประเมินผลในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการประเมินผล น้อยที่สุดในประเด็น มีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ โสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.62) ศึกษาพบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรคิดว่าตนเองไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการติดตามประเมินผล

3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร พบว่า สภาพส่วนบุคคล สังคมและเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคมในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคมในปัจจุบัน และความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร เนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรน้อย แต่ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 – 2563 กรมส่งเสริมการเกษตรให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และเน้นย้ำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ลงพื้นที่ร่วมจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรร่วมกับชุมชนตามกระบวนการของการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรในพื้นที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และทราบถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากแผนพัฒนาการเกษตร

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

1) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหามากที่สุดในประเด็น ไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจในกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหในพื้นที่ โดยแตกต่างจาก โสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.65) ศึกษาพบว่าปัญหาการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ ประชาชนขาดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจึงทำให้มีปัญหาในด้านนี้น้อย

2) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินการอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหามากที่สุดในประเด็น เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานในการปฏิบัติงานตามแผนพัฒนาการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับ โสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.65) ศึกษาพบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือประชาชนมีความคิดว่าต้องไม่เสียเงินทองหรือค่าใช้จ่ายในการเข้าไปมีส่วนร่วมเกินกว่าผลตอบแทนที่จะได้รับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรมีความคิดว่าไม่มีความจำเป็นต้องสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน เพราะเป็นหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่ต้องให้การสนับสนุน

3) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกร มีปัญหาการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหามากที่สุดในประเด็น เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการนำแผนพัฒนาการเกษตรไปสู่การปฏิบัติ โดยแตกต่างจาก กัญญาณีย์ ภาพภักดี (2557, น.60) ศึกษาพบว่าประชาชนยังไม่รับทราบถึงการได้ใช้ประโยชน์จากแผนพัฒนา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ เกษตรกรไม่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้าร่วมกิจกรรม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

โครงการที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาการเกษตร เนื่องจากคุณสมบัติอาจไม่ตรงกับเงื่อนไขที่ระบุไว้ในโครงการ และไม่ทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อนำแผนพัฒนาการเกษตรไปปฏิบัติ

4) ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เกษตรกรมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประเมินผลอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหามากที่สุดในระดับ เกษตรกรไม่มีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม และเกษตรกรไม่มีส่วนร่วมในการหาแนวทางแก้ไขปัญหามาจากการติดตามและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับโสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.62) ศึกษาพบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วม ส่วนใหญ่เป็นบทบาทของเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรคิดว่าตนเองไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการติดตามประเมินผล

4.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร

1) ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับมาก ในประเด็น ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจกำหนดแผนงาน/โครงการ ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยแตกต่างจากโสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.65) ศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ ควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักสิทธิและบทบาทของตนเองมากขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมในการสร้างหรือกำหนดเป้าหมายร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรร่วมกัน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรมีความต้องการแก้ปัญหาตามความจำเป็นเร่งด่วน

2) ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ในประเด็น ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมเป็นคณะกรรมการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการเกษตร โดยแตกต่างจาก โสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.65) ศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ คือ ควรณรงค์หรือกระตุ้นจิตสำนึกของประชาชนให้รักท้องถิ่น/ชุมชนของตนเองให้มากขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันส่วนใหญ่ผู้นำชุมชนและแกนนำเป็นคณะกรรมการปฏิบัติตามแผนพัฒนาการเกษตร และเกษตรกรต้องการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ

3) ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็น เกษตรกรควรได้ร่วมจัดทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ ด้านการพัฒนาทางการเกษตร และเกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการนำแผนพัฒนาการเกษตรไปสู่การปฏิบัติ ใกล้เคียงกับ โสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.65) ศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ ควรจัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้มากขึ้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรอาจมีความคาดหวังว่าหากได้มีส่วนร่วมจัดทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ ด้านการพัฒนาทางการเกษตร และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการนำแผนพัฒนาการเกษตรไปสู่การปฏิบัติ จะทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4) ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ในประเด็น เกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการตรวจติดตามการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม โดยแตกต่างจาก โสภิตา ศรีนุ่น (2558, น.65) ศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ ควรจัดประชุมประชาคม อย่างน้อยเดือนละครั้ง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า เกษตรกรคิดว่าการติดตามประเมินผลเป็นบทบาทของคณะกรรมการติดตามประเมินผล และต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรใน ตำบลหนองสูงใต้ อำเภอนองสูง จังหวัดมุกดาหาร พบว่า เกษตรกรตอบถ้อยน้อยที่สุดเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร ในประเด็น การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐเท่านั้น และประเด็นการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้นำชุมชนเท่านั้น เกษตรกรมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ในประเด็นควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เกษตรกรมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ในประเด็น มีส่วนร่วมในการตรวจติดตามการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร ได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคมในปัจจุบัน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในประเด็น ไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรร่วมตัดสินใจในกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็น เกษตรกรควรได้ร่วมจัดทำกิจกรรม/โครงการต่างๆ ด้านการพัฒนาทางการเกษตร และเกษตรกรควรมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการนำแผนพัฒนาการเกษตรไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอ

- 1) ควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักสิทธิและบทบาทของตนเองมากขึ้น โดยการจัดประชุมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ บทบาทเพื่อให้เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาการเกษตรมีความสำคัญอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรเป็นแผนงานที่มีประสิทธิภาพ มีแผนงาน/โครงการ ตรงตามกับความต้องการของเกษตรกรและสามารถแก้ไขปัญหาในชุมชนได้
- 2) ควรมอบหมายเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้นำ ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพ
- 3) ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลของโครงการ/กิจกรรม โดยการเข้ามาเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผล ทำได้โดยให้เกษตรกรในพื้นที่มีการประชาคมคัดเลือกผู้แทนที่มีความรู้ความสามารถแต่ละชุมชน ให้เข้ามาร่วมตรวจสอบและรับทราบความก้าวหน้าของโครงการ/กิจกรรม ที่จัดทำ
- 4) ควรมีการวางแผนการจัดทำแผนการเกษตรให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา ตำแหน่งทางสังคม ในปัจจุบัน และความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่
- 5) ควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และพัฒนาภาวะผู้นำให้กับเกษตรกร ผู้นำ และผู้นำรุ่นใหม่ที่จะเข้ามาทำงานพัฒนาท้องถิ่นเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร
- 6) ควรส่งเสริมการจัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้มากขึ้น เพื่อยกระดับรายได้ของประชาชน โดยเน้นการรวมกลุ่มอาชีพและการสนับสนุนงบประมาณให้กลุ่มต่าง ๆ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรเป็นอย่างดี และสามารถจัดกระบวนการต่างๆ ตามแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร รวมทั้งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรพัฒนาตนเองให้มีความเชี่ยวชาญในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร หากยังไม่เชี่ยวชาญในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ควรมีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้นำในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เพื่อสร้างความเชื่อมั่น และนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพ

3) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร พร้อมทั้ง เปิดโอกาสให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่

4) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ เพื่อยกระดับรายได้ของเกษตรกรโดยเน้นการรวมกลุ่มอาชีพและการสนับสนุนงบประมาณให้กลุ่มต่าง ๆ

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ควรมีการบูรณาการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ให้เกษตรกรผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เพื่อให้การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการ และสามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้

สรุปภาพรวม การมีส่วนร่วมของเกษตรกรนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรจะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องมีเกษตรกรในพื้นที่ร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร และจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการงานแบบมีส่วนร่วมกับเกษตรกรในพื้นที่ โดยการนำข้อมูลปัญหา ศักยภาพด้านต่างๆ ของชุมชนมาวิเคราะห์ เพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขหรือพัฒนาร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในพื้นที่อื่นๆ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม

2) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นการศึกษาในประเด็นที่แตกต่างออกไปและมีเนื้อหาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3) ควรศึกษาการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของเกษตรกรในชุมชนที่มีต่อการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

4) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่มีประสิทธิภาพต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 – 25664) . กรุงเทพมหานคร : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กัญญาณิตย์ กาฬภักดี. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนชุมชนบ้านไม้รูด ตำบลไม้รูด อำเภอกลองใหญ่ จังหวัดตราด (รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

เกษตรฉัตร รัตนศรี. (2544). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชนในตำบลหลักภาคใต้ (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

นรินทร์ แคมพิมาย . (2559). การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล (ศบกต.) . กรุงเทพมหานคร: กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร.

ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา. (2544). ยุทธศาสตร์การพัฒนาและการวางแผนชุมชน เกษตรกรรม. ขอนแก่น : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ. (2560). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม เทคนิควิธีและการนำไปสู่การปฏิบัติ. (ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

โสภิตา ศรีนุ่น. (2558). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอบะนัง จังหวัดยะลา (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.

สุกรรณ ปัญสวัสดิ์. (2547). การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ปี 2547 จังหวัดหนองคาย (วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์).มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

อนุชิต โมพันดุง. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของ เทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน). วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.